

براساس آمارهای موجود، هر ساله خسارت‌های بسیار هنگفتی بر اثر وقوع حوادث طبیعی و یا غیر طبیعی به ساختمان‌ها و سازه‌ها وارد می‌شود.

همواره این سؤال در ذهن بشر بوده است که چگونه می‌توان خسارت ناشی از وقوع حوادث را بر سرمایه‌های ملی کشور به میزان قابل ملاحظه‌ای کاهش داد و از زیان وارده به اشخاص (اعم از حقیقی یا حقوقی) کاست. یکی از راهکارهای مقابله با آثار خسارت‌های طبیعی و غیرطبیعی، بیمه است. بیمه‌های مهندسی یکی از جوان‌ترین شاخه‌های صنعت بیمه می‌باشد. پوشش‌های ارائه‌شده در این رشته بسیار گسترده است و محدود به پروژه‌های عمرانی نمی‌شود. حجم زیاد خسارت‌های ناشی از بلایای طبیعی در سال ۲۰۰۳ میلادی (۵۸ میلیارد دلار خسارت مالی و حدود ۵۲ هزار تن کشته) اهمیت بیمه بودن سازه‌ها را بیش از پیش آشکار می‌سازد.

به دلیل اهمیت نقش بیمه‌های مهندسی در جبران خسارت‌های ناشی از عوامل طبیعی و غیرطبیعی، این گزارش را به بررسی علت‌های رشد نیافتگی این رشته در ایران اختصاص داده‌ایم.

بیمه‌های مهندسی، نیاز تمامی سازه‌ها

● آرزو قدیانی

الکترونیکی، ماشین‌آلات ساختمانی، ریسک‌های تکمیل شده، بویلرها و مخازن تحت فشار.

اما در تقسیم‌بندی بر اساس مدت بیمه، عامل زمان تعیین کننده است. در برخی از انواع بیمه‌های مهندسی، مورد بیمه

که رایج‌ترین آنها بر اساس نوع پوشش بیمه‌ای و مدت بیمه است. با توجه به نوع پوشش‌های بیمه‌ای، انواع بیمه‌های مهندسی را می‌توان چنین دسته‌بندی کرد: بیمه تمام خطر مقاطعه‌کاری، تمام خطر نصب، شکست ماشین‌آلات، تجهیزات

بیمه‌های مهندسی؛ قابلیت‌ها و کارکردها

بیمه‌های مهندسی به لحاظ ماهیت و نوع، جزو بیمه‌های اموال بوده و تابع اصل غرامت هستند. تقسیم‌بندی‌های متفاوتی در خصوص بیمه‌های مهندسی ارائه شده

جدول (۱) حق بیمه دریافتی بازار بیمه کشور در رشته بیمه مهندسی در سال ۱۳۸۱-۱۳۸۰ (به میلیارد ریال)

سال	بیمه ایران	بیمه آسیا	بیمه البرز	بیمه دانا	بازار بیمه
۱۳۸۰	۴۹/۷	۱۲/۲	۴/۳	۱۵/۴	۸۱/۶
۱۳۸۱	۱۳۸/۷	۱۴۸/۸	۴/۵	۱۴/۱	۳۰۶/۱

جدول (۲) خسارت پرداختی بازار بیمه کشور در رشته بیمه مهندسی در سال ۱۳۸۱-۱۳۸۰ (به میلیارد ریال)

سال	بیمه ایران	بیمه آسیا	بیمه البرز	بیمه دانا	بازار بیمه
۱۳۸۰	۶/۸	۰/۶	۰/۴	۲/۶	۱۰/۵
۱۳۸۱	۱۶/۱	۱/۸	۰/۷	۶/۳	۲۴/۹

جدول‌ها نشان می‌دهد که رشد حق بیمه در رشته بیمه‌های مهندسی حاصل فعالیت شرکت بیمه آسیا است. در سال ۱۳۸۱ شرکت‌های بیمه ایران و البرز سهم خود را از حق بیمه‌های رشته مهندسی به پایین‌ترین میزان طی پنج سال اخیر رسانده‌اند. این در حالی است که شرکت بیمه آسیا سهم عمده بازار رشته‌های مختلف بیمه مهندسی را به خود اختصاص داده است.

در سال ۱۳۸۱ ضریب خسارت رشته بیمه مهندسی افزایش چشمگیری یافته و از ۱۵/۶ درصد در سال قبل از آن به ۲/۷۶ درصد رسیده است. خسارت‌های پرداختی این رشته نیز رشد سه رقی داشته است. در این سال، ضریب خسارت شرکت‌های بیمه دانا و آسیا، به ترتیب ۴۳/۳ و ۲۶/۲ درصد است. ضریب خسارت شرکت بیمه ایران در این سال، به بالاترین رقم خود طی پنج سال اخیر (۱۲۸/۸ درصد) رسیده است. ضریب خسارت شرکت بیمه البرز ۲۱/۹ درصد است که کمترین مقدار را در بین شرکت‌های بیمه داراست. ضریب خسارت انواع رشته‌های مختلف بیمه مهندسی در شرکت بیمه آسیا در سال ۱۳۸۲ بدین ترتیب است: تمام خطر نصب ۳۸/۲۴ درصد، تمام خطر مقاطعه‌کاری ۶۹/۲۳ درصد، ماشین آلات ۷/۵۵ درصد و انرژی صفر درصد.

بیمه‌های مهندسی؛ مشکلات و تنگناها

بیمه‌های مهندسی در کشورهای صنعتی و توسعه‌یافته نقش اساسی در جبران خسارت‌های وارده به پروژه‌های عمرانی و زیربنایی ایفا می‌کند. بررسی آمار و ارقام کشورهای پیشرفته دنیا و همچنین تحقیقات شرکت بیمه اتکائی سوئیس ری

انبوه ساختمان و نه کیفیت سازه‌های تولید شده تاکید دارند. متأسفانه امروزه فعالیت افراد بی‌صلاحیت و فاقد دانش لازم در بخش ساختمان، سبب شده است تا سازه‌های تولید شده آنان در قالب ساختمان‌های مسکونی و اداری تقریباً بدون رعایت ضوابط ایمنی، جان و مال افراد جامعه را در معرض خطر قرار دهد. رعایت اصول مهندسی ناظر بر ساخت و همچنین استفاده از مصالح مرغوب و مناسب، علاوه بر کاهش تلفات و خسارت‌های ناشی از انواع خطر، در بهبود ساخت سازه‌ها و بالارفتن عمر مفید ساختمان‌ها در کشور نیز مؤثر است. دریافت بیمه‌های مهندسی می‌تواند ضرر و زیان صاحبان پروژه‌های فردی و ملی، را جبران کند، با خسارت‌های ناشی از خطرات طبیعی و غیرطبیعی مقابله کند و نهایتاً به حفظ سرمایه‌های فردی و ملی منجر شود.

عملکرد بازار بیمه کشور در رشته بیمه‌های مهندسی

عملکرد بازار بیمه کشور در رشته بیمه مهندسی در دو سال متوالی ۱۳۸۰ و ۱۳۸۱ در جدول‌های یک و دو مورد بررسی قرار گرفته است. اطلاعات این

(پروژه) از لحظه آغاز پروژه و ساخت تا خاتمه آن (زمان بهره‌برداری) تحت پوشش قرار می‌گیرد. مدت بیمه در این نوع بیمه‌ها مانند سایر انواع رشته‌های بیمه‌ای نیست، یعنی مدت بیمه زمان مشخصی مانند یک سال را دربر نمی‌گیرد بلکه با توجه به نوع پروژه، متفاوت است.

علاوه بر خسارت مالی وارده به مورد بیمه، بیمه‌گذار هنگام اجرای پروژه و یا بهره‌برداری از کارخانه تولیدی و سازه‌های تکمیل شده، ممکن است مسئول شناخته شود و بیمه‌گر این مسئولیت مدنی را نیز تحت پوشش قرار می‌دهد.

ضرورت بیمه‌های مهندسی

با توجه به روند افزایش جمعیت کشور، به‌احتمال زیاد، ساختمان‌های مسکونی بسیار زیادی تا سال ۱۴۰۰ شمسی ساخته خواهد شد که به این تعداد، باید بازسازی ساختمان‌های قدیمی را هم افزود. همچنین احداث حدود ۲۰ شهر جدید با جمعیتی انبوه در کشور برنامه ریزی شده است، اما قوانین و مقررات مربوط به ایمنی سازه‌ها و ساختمان‌ها حتی در شهرهای جدید هم رعایت نمی‌شود و مسئولان همواره فقط بر تولید

نشان می‌دهد که بخش اعظم پورتفوی بیمه‌های مهندسی را رشته شکست ماشین‌آلات تشکیل می‌دهد. در صورتی که در کشور ما در این زمینه شرکت‌های بیمه فعالیت چشمگیری نداشته‌اند و متأسفانه برخلاف بسیاری از کشورهای دنیا، در کشور ما تنها سه شاخه از بیمه‌های مهندسی عرضه می‌شود.

بیمه‌های مهندسی در کشور ما با مشکلات بسیاری مواجه است. عمده‌ترین موانع توسعه بیمه‌های مهندسی به سه دسته تقسیم می‌شود: علت‌های درونی صنعت بیمه، علت‌های بیرونی و علت‌های بین‌المللی.

یکی از عوامل اصلی و بیرونی عدم رشد بیمه‌های مهندسی در ایران، پایین بودن فرهنگ بیمه در جامعه و در نتیجه آشنا نبودن بیمه‌گذاران از مزایا و شرایط بیمه‌نامه‌ها است. همچنین نبود قوانین و مقررات مدون در خصوص بیمه‌های مهندسی در کشور ما عامل مهمی به شمار می‌آید. البته در ماده بیست و یکم شرایط عمومی پیمان به صراحت بیان شده است که فعالیت موضوع پیمان باید

تحت پوشش بیمه تمام خطر مهندسی قرار گیرد، ولی در عمل، تمام کارهای اجرایی تحت پوشش قرار نمی‌گیرند. بعد از انقلاب اسلامی، بسیاری از پروژه‌های دولتی تحت پوشش بیمه‌های مهندسی اجرا شده‌اند اما پیمانکاران داخلی در مقایسه با پیمانکاران خارجی که در ایران مجری پروژه‌های عمرانی بوده‌اند، بسیار ضعیف‌تر عمل کرده‌اند.

نبود شرکت‌های کارشناسی ریسک در صنعت بیمه کشور یکی از عوامل مهم در گسترش نیافتن بیمه‌های مهندسی به شمار می‌رود. در کشور ما به دلیل نبود این شرکت‌ها، اغلب از وجود کارشناسانی استفاده می‌شود که در سازمان‌های دولتی و یا خصوصی به شغل دیگری مشغول‌اند. این کار معایب فراوانی دارد. در انگلستان شرکت‌های کارشناسی دارای مهندسی هستند که علاوه بر کسب تخصص مهندسی، بیمه را نیز در مؤسسه CILA^۱ تحصیل کرده‌اند.

برخی فعالان صنعت بیمه معتقدند با ورود بخش خصوصی به این عرصه و

فعالیت مؤسسات و شرکت‌های بیمه خصوصی شاهد رونق گرفتن این بیمه‌ها خواهیم بود. البته این امر در صورتی تحقق می‌یابد که رقابت حرفه‌ای و سالم، در قالب همکاری‌های متقابل، میان شرکت‌های بیمه دولتی و خصوصی وجود داشته باشد و به رشد و بالندگی صنعت بیمه منجر شود.

کیفیت آموزش دانشگاه‌ها در رشته بیمه باید به صورتی باشد که دانش‌آموختگان این رشته با بازار صنعت بیمه کشور نیز آشنا شوند و اطلاعات جامعی در این زمینه کسب نمایند و فارغ‌التحصیلان این رشته با جذب در شرکت‌ها و سازمان‌ها بتوانند نیاز بیمه‌ای آنها را تشخیص داده و در نهایت به رشد و توسعه بیمه در کشور کمک نمایند.

آموزش کارکنان، نمایندگان و کارگزاران صنعت بیمه و آشنایی کامل آنها با نحوه صدور، ارزیابی خطر، ارائه نرخ و شرایط پرداخت خسارت بیمه‌های مهندسی می‌تواند در رشد و شکوفایی این رشته مهم بیمه‌ای مؤثر واقع شود. در این زمینه، تربیت بازاریابان متخصص و حرفه‌ای که در واقع فروشندگان شرکت‌های بیمه هستند، امری ضروری به نظر می‌رسد.

ارائه خدمات مناسب از سوی شرکت‌های بیمه، پرداخت به موقع و درست خسارت زیان‌دیدگان، که بهترین تبلیغ برای یک شرکت بیمه است، می‌تواند در جلب نظر بیمه‌گذاران مؤثر واقع شود و لازمه چنین امری، داشتن صنعت بیمه‌ای با ساختار صحیح است.

تبلیغات مؤثر و فراگیر می‌تواند به گسترش آگاهی جامعه در این زمینه کمک نماید. تبلیغاتی که شرکت‌های بیمه در رشته بیمه‌های مهندسی انجام می‌دهند بسیار کم، مقطعی و غیرتخصصی به نظر

می‌رسد. صنعت بیمه کشور باید با معرفی انواع مختلف رشته‌های بیمه‌های مهندسی به پیمانکاران و مدیران صنایع، آنها را برای تهیه این‌گونه بیمه‌نامه‌ها ترغیب نماید.

حوادث یازدهم سپتامبر و رکود اقتصاد جهان را می‌توان از علت‌های بین‌المللی عدم رشد بیمه‌های مهندسی دانست.

خانم غانم، مدیر بیمه‌های مهندسی بیمه آسیا، در این زمینه می‌گوید: حوادث یازدهم سپتامبر موجب افزایش نرخ بیمه‌های اتکایی شد. هر چند شرکت‌های بیمه ایرانی معمولاً پوشش اتکایی ریسک‌های خود را از بازار اروپا و آسیا دریافت می‌نمایند، ولی در پی حوادث مربوط به انهدام مرکز تجارت جهانی در نیویورک، خسارات هنگفتی به شرکت‌های اتکایی اروپایی تحمیل شد که این خود باعث شد تا آنها با احتیاط بیشتری نسبت به قبول ریسک‌ها اقدام نمایند. اصولاً شرکت‌های بیمه اتکایی هنگام پذیرش ریسک و ارائه پوشش اتکایی، تمامی جوانب امر را می‌سنجند و ریسک را با تمامی خطرهای تهدید کننده آن در نظر می‌گیرند.

در این زمینه لازم است که دامنه فعالیت شرکت بیمه اتکایی امین گسترش یابد و این شرکت سهم بیشتری از پوشش‌های اتکایی را بپذیرد.

به رغم اهمیت و جایگاه بیمه‌های مهندسی در تأمین خسارات وارده به پروژه‌ها، متأسفانه این رشته بیمه‌ای هنوز ناشناخته مانده و در جایگاه مناسب و مطلوب خود قرار نگرفته است. این

تبلیغاتی که شرکت‌های بیمه در رشته بیمه‌های مهندسی انجام می‌دهند بسیار کم، مقطعی و غیر تخصصی به نظر می‌رسد باید با معرفی انواع مختلف رشته‌های بیمه‌های مهندسی به پیمانکاران و مدیران صنایع، آنها را برای تهیه این‌گونه بیمه‌نامه‌ها ترغیب نمود

وضعیت به دلیل آشنا نبودن مهندسان کشور ما با بیمه است. در این زمینه، اضافه نمودن چند درس دانشگاهی در زمینه بیمه به دروس دانشجویان رشته‌های مختلف مهندسی، می‌تواند به ترویج و شناسایی این رشته مهم، کمک نماید.

راهکارهای زیر برای توسعه این رشته مناسب به نظر می‌رسد:

- بیمه مرکزی ایران با همکاری شرکت‌های بیمه، سازمان برنامه و بودجه، وزارتخانه‌ها و نهادهای مجری پروژه‌های عمرانی و انجمن‌های صنفی (انجمن صنفی شرکت‌های ساختمانی، انجمن صنفی شرکت‌های تأسیساتی و انجمن مهندسان مشاور) نسبت به تشکیل کمیته بررسی مشکلات و مسائل مختلف پروژه‌های ملی و از جمله انواع پوشش‌های بیمه‌ای مورد نیاز این پروژه‌ها اقدام نماید.

- صنعت بیمه کشور با هماهنگی و همکاری انجمن مهندسان مشاور، کارفرمایان و مهندسین مشاور را با خطرهای تهدیدکننده پروژه‌های عمرانی و مسئولیت‌های آنها، آشنا سازند.

- تأسیس مؤسسات ارزیابی ریسک که مورد اعتماد همه شرکت‌های بیمه (اعم از

خصوصی یا دولتی) باشد، ضروری به نظر می‌رسد.

- بیمه مرکزی ایران با همکاری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و به منظور آشنایی مهندسان کشور با بیمه، نسبت به اضافه نمودن چند واحد درسی برای دانشجویان این رشته‌ها اقدام نماید.

- صنعت بیمه کشور نمایندگان و کارگزاران متخصص و ماهر در این رشته تربیت کند.

- پژوهشکده صنعت بیمه با همکاری انجمن صنایع ایران، با برگزاری دوره‌های مختلف آموزش بیمه برای مدیران صنایع مختلف، این رشته را به جامعه مهندسان و مدیران معرفی کند.

- شرکت‌های بیمه با تبلیغات مؤثر و کارآمد، انواع رشته‌های بیمه‌های مهندسی را به مدیران صنایع، معرفی کنند.

پاورقی:

1 - Chartered Insurance Loss Adjusters

منبع:

- ۱ - بررسی علل عدم رشد و توسعه بیمه‌های مهندسی در ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، مهندس لطف اله پناهی شمس آباد، مرکز آموزش مدیریت دولتی، سال ۱۳۷۷.
- ۲ - فصلنامه بیمه آسیا، شماره ۱۰، صص ۷-۶.
- ۳ - فصلنامه صنعت بیمه، شماره ۵۵، صص ۶۹-۶۸.
- ۴ - فصلنامه صنعت بیمه، شماره ۴۱، ص ۸۹.
- ۵ - فصلنامه صنعت بیمه، شماره ۴۳، ص ۶۴.
- ۶ - فصلنامه صنعت بیمه، شماره ۶۵، صص ۱۷۸ و ۱۸۰.
- ۷ - فصلنامه صنعت بیمه، شماره ۶۸، صص ۱۵۸ و ۱۶۰.
- ۸ - گزارش آماری بیمه مرکزی ایران در سال ۱۳۸۱، صص ۹، ۱۸-۱۴ و ۱۱۱-۱۰۷.

منابع لاتین:

1 - www.swissre.com